

Nr 4 (85) Październik-Grudzień 2015

ISSN 1234-5725

Wieś i Doradztwo

Pismo Małopolskiego Stowarzyszenia Doradztwa Rolniczego

Wojciech Świerk

Premie dla młodych rolników – doświadczenia pierwszego naboru

Wprowadzenie

Resort rolnictwa długo utrzymywał rolników, również doradców rolniczych w niepewności co do ostatecznego kształtu nowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w zakresie „Premii dla młodych rolników”. Wszystkie karty zostały odkryte 12 grudnia 2014 roku, kiedy to komisarz Phil Hogan poinformował o zatwierdzeniu pierwszych trzech programów z aż 118 zgłoszonych do Komisji Europejskiej (nadmienić należy, że niektóre kraje tworzą PROW na poziomach regionalnych, np. Francja, stąd też duża liczba zgłoszonych dokumentów). Wśród krajów, które najsprawniej zakończyły negocjacje PROW znalazły się także Austria i Dania. Ostateczny szczegółowy kształt „nowych” premii dla młodych rolników został opisany w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 lipca 2015 r. (Rozporządzenie... 2015).

Celami szczegółowymi tego działania pomocowego jest ułatwienie wejścia osobom posiadającym odpowiednie umiejętności do sektora rolniczego, wymiana pokoleniowa jak również zwiększenie

konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez skierowanie pomocy do gospodarstw o odpowiednim potencjale. Celami przekrojowymi są natomiast innowacyjność tj. głównie organizacja produkcji, produkt, technologia, udział w zorganizowanych formach produkcji i sprzedaży a także w zakresie środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu.

Zatwierdzony przez KE Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 w zakresie wsparcia dla młodych rolników zamknął się kwotą ponad 700 mln euro (tabela 1) i jest przewidziany do aplikowania dla ok. 29 tys. beneficjentów „młodych rolników” [Poradnik... 2015].

Łącznie Polska będzie miała do wykorzystania do 2020 roku, w sumie 42,4 mld euro środków finansowych, z czego budżet PROW wynosi 13,5 mld euro (w tym środki UE: 8,6 mld euro i środki krajowe publiczne: 4,9 mld euro).

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dzięki dotychczasowemu doświadczeniu jest zapewne gotowa na podjęcie kolejnych zadań i sprawne wdrożenie PROW 2014–2020. Jednakże obawy w tym zakresie musi budzić np. fakt, że od zakończenia naboru wniosków (tj. od 17 września br.) upłynęło

Tabela 1. Działania inwestycyjne i budżet PROW 2014-2020

Lp.	Nazwa działania pomocowego	Budżet PROW 2014-2020 [mln €]
1.	Modernizacja gospodarstw rolnych	2 401,0
2.	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000	61,5
3.	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	37,5
4.	Premie dla młodych rolników	718,0
5.	Restrukturyzacja małych gospodarstw	883,0

Źródło: Poradnik dla beneficjentów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

ponad 2 miesiące, a ARiMR to tej pory nie opublikowała jeszcze na swojej stronie internetowej informacji o wnioskach, które uzyskały minimum 15 punktów oraz kolejności, w których będą rozpatrywane, pomimo, że wyżej cytowane rozporządzenie mówi w swojej treści o terminie niezwłocznym na dokonanie tych czynności.

Zasady przyznawania premii dla młodych rolników

Premia dla młodych rolników jest pomocą kierowaną bezpośrednio do przyszłych następców rolników. Wysokość pomocy w ramach tego działania wynosi 100 tys. zł, a kwota ta będzie wypłacana w dwóch ratach, tj. 80% (80 tys. zł) i 20% (20 tys. zł). Pomoc przeznaczona jest dla młodych rolników, którzy rozpoczynają pracę w gospodarstwie na własny rachunek. Pieniądze mogą być spożytkowane na rozwój działalności rolniczej oraz przygotowanie do sprzedaży wytwarzanych produktów rolnych zgodnie z przedstawionym biznesplanem. O premię może starać się każdy, kto po raz pierwszy staje się właścicielem gospodarstwa lub wchodzi w jego posiadanie i nie ukończył 40 lat. Przejęcie gospodarstwa powinno nastąpić przed złożeniem wniosku o wypłatę premii, jednak nie wcześniej niż rok przed złożeniem dokumentów do Agencji. Warunkiem koniecznym do otrzymania pomocy jest posiadanie wykształcenia rolniczego lub odpowiedniego stażu pracy w rolnictwie. Dla osób z nierolniczym wykształceniem średnim lub wyższym są to odpowiednio 4 lub 3 lata. Istnieje też możliwość uzupełnienia kwalifikacji w terminie 36 miesięcy od doręczenia decyzji przyznaniu pomocy.

Do wypłat premii dla młodych rolników kwalifikują się gospodarstwa o powierzchni równej średniej krajowej, a w przypadku gospodarstw położonych w województwach, gdzie średnia jest niższa niż krajowa, równej średniej wojewódzkiej. I tak dla województwa małopolskiego jest to wielkość powierzchni prawie 4 ha (tabela 2). Gospodarstwa po utworzeniu nie mogą mieć jednak powierzchni większej niż 300 ha. Ponadto przynajmniej 70% minimalnej wielkości gospodarstwa musi być albo własnością beneficjenta, albo dzierżawą z zasobów Skarbu Państwa lub Jednostek Samorządu Terytorialnego, albo też powinna pozostawać w użytkowaniu wieczystym. Ponadto wielkość ekonomiczna gospodarstwa musi zawierać się w granicach 13-150 tys. euro.

W wyniku realizacji przedłożonego w dokumentacji aplikacyjnej biznesplanu wzrost wartości ekonomicznej gospodarstwa powinien wynieść minimum 10% w ciągu trzech lat jego realizacji. Następca ma obowiązek prowadzić uproszczoną rachunkowość przez cały okres związania celem oraz ubezpieczyć się w KRUS na co najmniej rok od wypłaty pierwszej raty pomocy. W ciągu 18 miesięcy od przejścia go-

spodarstwa musi stać się rolnikiem aktywnym zawodowo i kierować gospodarstwem przez czas związania celem. Ze wsparcia zostali wykluczeni młodzi właściciele ferm drobiowych (poza chowem ekologicznym), wieloletnich plantacji energetycznych oraz prowadzący niektóre hodowle zakwalifikowane jako działy specjalne produkcji rolnej [Ignaczewski 2015a].

Kryteria wyboru

Kryteria wyboru dla działania „Premie dla młodych rolników” uwzględniają w szczególności: wielkość gospodarstwa; kwalifikacje zawodowe następcy; rodzaj planowanej produkcji; kompleksowość biznesplanu; przetwarzanie produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie; różnicę wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo a następcą; udział w zorganizowanych formach współpracy, np. w grupach producenckich; przejmowanie gospodarstwa w całości lub tworzenie go z mniejszych gospodarstw.

Tabela 2. Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w poszczególnych województwach w 2015 roku

Lp.	Jednostka podziału administracyjnego kraju	Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w 2015 roku [w ha]
1.	Woj. dolnośląskie	16,21
2.	Woj. kujawsko-pomorskie	15,40
3.	Woj. lubelskie	7,58
4.	Woj. lubuskie	20,94
5.	Woj. łódzkie	7,62
6.	Woj. małopolskie	3,98
7.	Woj. mazowieckie	8,52
8.	Woj. opolskie	18,21
9.	Woj. podkarpackie	4,71
10.	Woj. podlaskie	12,13
11.	Woj. pomorskie	19,02
12.	Woj. śląskie	7,42
13.	Woj. świętokrzyskie	5,57
14.	Woj. warmińsko-mazurskie	22,76
15.	Woj. wielkopolskie	13,43
16.	Woj. zachodniopomorskie	30,00
Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju w 2015 roku		10,49

Źródło: Ogłoszenie Prezesa ARiMR z dn. 21.09.2015 r.

Wątpliwym jest wprowadzenie definicji „kierującego gospodarstwem”, dzięki czemu nie każde posiadanie gruntów rolnych przed złożeniem wniosku o premie będzie dyskwalifikowało młodego rolnika. Co więcej przed złożeniem wniosku kandydat na młodego rolnika musi rozpocząć tzw. urzędanie gospodarstwa, co nie jest jednoznaczne z jego prowadzeniem.

Można stwierdzić, że nowe rozdanie popularnego programu premii dla młodych rolników przyniesie sporo zmian w zasadach przyznawania i rozliczania tej pomocy. Można powiedzieć, że resort rolnictwa po raz kolejny „zwiększył wymagania” w tym działaniu pomocowym. Nabór wniosków w tym działaniu ruszył, zgodnie z zapowiedzią ministra Marka Sawickiego na przełomie sierpnia i września i trwał zgodnie z uregulowaniami prawnymi 1 miesiąc. Natomiast w następnych latach zgodnie z zapisami rozporządzenia dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków, powinien przypadać w pierwszym kwartale roku kalendarzowego, przy czym również termin ten nie może być krótszy niż 14 dni oraz dłuższy niż 30 dni.

Premia dla kierującego gospodarstwem

W nowych przepisach mówi się tym, że potencjalny kandydat do premii, do dnia złożenia wniosku o jej przyznanie nie może prowadzić gospodarstwa jako kierujący nim. Osoba taka może jednak wcześniej rozpocząć urzędanie gospodarstwa, jednak nie wcześniej niż 12 miesięcy przed złożeniem wniosku o przyznanie premii. Co te zapisy oznaczają w praktyce? Otóż zgodnie z przepisami, za osobę, która nie prowadzi gospodarstwa jako kierujący, uznaje się wnioskodawcę, który nie dokonał żadnej z poniższych czynności:

- zgłoszenia zwierząt gospodarskich do rejestru w celu prowadzenia działalności rolniczej, za wyjątkiem sytuacji, gdy wnioskodawca nabędzie takie zwierzęta w drodze dziedziczenia,
- wystąpienia o płatności bezpośrednie,
- wystąpienia o pomoc finansową dla rolników w ramach programów UE lub pomocy krajowej (np. kredyty preferencyjne),
- prowadzenia działu specjalnego produkcji rolnej (chyba że przejął dział specjalny w drodze dziedziczenia).

Powyższe oznacza, że potencjalny „młody rolnik” nie może w tym czasie wystąpić o dopłaty bezpośrednie, jakąkolwiek pomoc finansową z unijnych programów, kredyt preferencyjny, nie może kupić zwierząt gospodarskich (za wyjątkiem nabycia ich wraz z gospodarstwem w drodze dziedziczenia), nie może również prowadzić działów specjalnych produkcji rolnej (również za wyjątkiem nabycia takiej produkcji w wyniku dziedziczenia). Wszystkie te przesłanki uważa się za rozpoczęcie samodzielnego kierowania gospodarstwem i jeżeli byłyby wykonane przed złożeniem

wniosku o premie dla młodego rolnika, dyskwalifikują kandydata z tej pomocy. Dzień wykonania dowolnej z wymienionych czynności jest uznawany za datę rozpoczęcia samodzielnego kierowania gospodarstwem.

Za rozpoczęcie urzędania gospodarstwa uznawany jest dzień, w którym potencjalny wnioskodawca stał się posiadaczem nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych wynoszącej przynajmniej 1 ha. Trzeba tu zwrócić uwagę, że nowe przepisy nie rozwiązują problemu, który obecnie wykluczył niesłusznie wielu młodych rolników. Chodzi o sytuację, gdy młody rolnik dziedziczy udział w nieruchomości, a często jest to zaledwie ułamek części własności i faktycznie nigdy sam nie prowadził na tych gruntach żadnej działalności. Jednak w takiej sytuacji ARiMR może odmówić pomocy, gdy tylko od nabycia spadku do dnia złożenia wniosku upłynęło więcej niż 12 miesięcy. Obecnie nic nie wskazuje na to, aby ten absurd wyeliminowano [Ignaczewski 2015b]. Tak więc premia będzie mogła być przyznana jedynie osobie, która przed dniem złożenia wniosku (jednak nie wcześniej niż na 12 miesięcy przed tą datą) rozpoczęła urzędanie gospodarstwa rolnego, co oznacza, że przed złożeniem wniosku młody rolnik musi zostać właścicielem, dzierżawcą lub użytkownikiem gruntu rolnego o powierzchni przynajmniej 1 ha użytków rolnych.

Kandydat do premii powinien po złożeniu wniosku o jej przyznanie rozpocząć samodzielne kierowanie gospodarstwem to znaczy, że oprócz wykonania jednej z wymienionych wcześniej czynności, młody rolnik powinien prowadzić gospodarstwo osobiście, tj. pracować w nim i podejmować wszelkie decyzje związane z jego prowadzeniem, na własny rachunek i we własnym imieniu.

Premia w ratach

Proponowana obecnie wysokość premii wynosi 100 tys. złotych. Różnica w porównaniu z poprzednimi edycjami tego programu polega na tym, że teraz będzie ona wypłacana w 2 ratach – 80 tys. zł na starcie (po otrzymaniu decyzji o przyznaniu pomocy i przejęciu gospodarstwa, ubezpieczeniu się w KRUS, itd.), a reszta, czyli 20 tys. zł po realizacji założeń biznesplanu, jednak nie później niż po 3 latach od wypłaty pierwszej raty. Wypłata drugiej raty będzie obwarowana realizacją inwestycji zaplanowanych w biznesplanie. Zapisy rozporządzenia wskazują na to, że tym razem trzeba będzie się rozliczyć z wydatkowania całej kwoty pomocy. Otrzymane pieniądze można będzie przeznaczyć na inwestycje, a także na zakup środków obrotowych do produkcji rolnej. Jednak kwota przeznaczona na inwestycje będzie musiała obejmować przynajmniej 70% otrzymanej premii. W przypadku zakupu maszyn, urządzeń czy wyposażenia w grę mogą wchodzić jedynie rzeczy nowe.

Stan prawny gospodarstwa

Dzierżawa już nie wystarczy, a w nowym rozdaniu zmieniły się także wymagania odnośnie do samego gospodarstwa młodego rolnika. Do uzyskania premii konieczne jest posiadanie gospodarstwa rolnego o powierzchni użytków rolnych równej przynajmniej średniej krajowej. Wyjątkiem są województwa, gdzie średnia wojewódzka jest niższa od krajowej, i tutaj proponuje się zmianę korzystną dla rolników, gdyż do uzyskania premii ma wystarczyć posiadanie gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych równej średniej wojewódzkiej, bez konieczności powiększania do średniej krajowej. Kolejna zmiana dotyczy sposobu władania gospodarstwem, tzn. nie będzie można już uzyskać premii dysponując wyłącznie gruntami dzierżawionymi od osób prywatnych. Przepisy mówią jednoznacznie, że przynajmniej 70% minimalnej wymaganej powierzchni (a więc średniej wojewódzkiej lub krajowej) będą musiały stanowić grunty będące własnością młodego rolnika lub dzierżawione przez niego od Agencji Nieruchomości Rolnych, czy samorządu terytorialnego (np. gminy). Natomiast pozostałą powierzchnię będzie można udokumentować dzierżawami prywatnymi, pod warunkiem zawarcia ich w formie aktu notarialnego, albo umowy pisemnej z datą pewną (np. potwierdzoną przez wójta czy burmistrza) obowiązującej przynajmniej na okres 10 lat.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa młodego rolnika po jego utworzeniu musi mieścić się w przedziale 13-150 tys. euro standardowej produkcji. Dodatkowo w wyniku realizacji biznesplanu ta wielkość ekonomiczna gospodarstwa będzie musiała wzrosnąć o co najmniej 10%. Aby udokumentować ten wzrost, młody rolnik jest zobowiązany do prowadzenia w gospodarstwie uproszczonej rachunkowości.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa, jest ustalana na podstawie całkowitej rocznej standardowej produkcji gospodarstwa wyrażonej w euro (współczynnik SO). Współczynnik ten dla produkcji roślinnej, tj. poszczególnych upraw oraz produkcji zwierzęcej, tj. poszczególnych grup technologicznych zwierząt, ustalony został zgodnie z metodologią Unii Europejskiej zawartą w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1242/2008 z dnia 8 grudnia 2008 r. ustanawiającym wspólnotową typologię gospodarstw rolnych (Dz. Urz. UE L 335 z 13.12.2008, str. 3, z późn.zm.). Przepisy rozporządzenia mówią, że przy ustalaniu wyjściowej wielkości ekonomicznej gospodarstwa, bierze się pod uwagę:

- uprawy w plonie głównym w roku, w którym przypada dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy, w przypadku produkcji roślinnej, przy czym nie uwzględnia się upraw

do produkcji pasz objętościowych w gospodarstwach prowadzących produkcję zwierzęcą;

- stan średni zwierząt w roku, w którym przypada dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy w zakresie produkcji zwierzęcej.

W związku z wyliczaniem wielkości ekonomicznej dla produkcji roślinnej pojawia się jeszcze jedna wątpliwość, tj. czy uwzględniać grunty będące dzierżawami krótkoterminowymi, albo takimi, dla których nie mamy pisemnych umów dzierżawy. Ta kwestia nie jest jednoznacznie uregulowana.

Kryteria rozpatrywania wniosków

Można je określić jako dosyć skomplikowane i dosyć trudne do osiągnięcia w zakresie minimalnej liczby punktów (tj. 15) do ustalenia przez ARiMR kolejności rozpatrywania wniosków. Jest to pewien rodzaj konkursu. W wyznaczonym przez Agencję terminie (nie dłuższym niż 30 dni) można składać dokumenty w biurach powiatowych Agencji Restrukturyzacji Modernizacji Rolnictwa. Na podstawie złożonych dokumentów Agencja będzie przyznawała tzw. „punkty”. Zaproponowany system oceny punktowej przedstawia tabela 3.

O kolejności rozpatrywania wniosków, a więc o tym, kto otrzyma premię a kto nie, zadecydują wymienione punkty. Trzeba przyznać, że tym razem tworzący przepisy pofolgowali wyobraźni, ponieważ lista kryteriów, za które są przyznawane punkty jest bardzo długa, a co więcej dla niektórych kryteriów (np. wpływ na ochronę środowiska) stworzono specjalne listy inwestycji, które zdaniem prawodawcy służą spełnieniu tego kryterium, co może budzić wątpliwości. Opisano nawet specjalny wzór matematyczny, pozwalający na obliczenie, ile punktów za konkretną inwestycję można otrzymać.

Wyraźnie widać, że tym razem nacisk ma być położony także na rozliczenie beneficjentów z postawionych w biznesplanie założeń. Trzeba też o tym pamiętać przygotowując taki dokument rolnikowi. Zaplanowane inwestycje czy zmiany w gospodarstwie muszą być realne i zgodne z tym, co młody rolnik zamierza rzeczywiście w gospodarstwie zrobić, ponieważ tylko wtedy premia przysłuży się jego rozwojowi, a nie napędzi problemów z ARiMR.

Kwalifikacje rolnicze

Jednym z warunków przyznania premii jest posiadanie przez kandydata odpowiednich kwalifikacji rolniczych. Utrzymana została również możliwość uzupełnienia wykształcenia w sytuacji, gdy młody rolnik na starcie takimi kwalifikacjami się nie legitymuje.

Tabela 3. Kryteria wyboru projektów

Lp.	Rodzaj kryterium	Liczba punktów
1.	Powierzchnia gospodarstwa - 0,25 pkt. za powierzchnię powyżej: – średniej krajowej w woj., gdzie średnia wojewódzka jest wyższa od krajowej; – średniej wojewódzkiej w woj., gdzie średnia wojewódzka jest niższa od krajowej	maks. 5
2.	Wykształcenie - ukończone studia wyższe rolnicze, lub inne niż rolnicze i 3-letni staż pracy w rolnictwie	5
3.	Wykształcenie - rolnicze na poziomie technikum	5
4.	Wykształcenie - rolnicze na poziomie zawodowym	4
5.	Wykształcenie - tytuł zawodowy wykwalifikowanego robotnika lub mistrza, lub tytuł zawodowy w zawodzie rolniczym i 3-letni staż pracy w rolnictwie	3
6.	Wykształcenie - średnie nierolnicze i przynajmniej 4-letni staż pracy w rolnictwie	2
7.	Rolnik uczestniczy w systemie produkcji ekologicznej	4
8.	Rolnik uczestniczy w unijnym lub krajowym systemie jakości innym niż produkcja ekologiczna	3
9.	Uprawa roślin wysokobiałkowych na powierzchni przynajmniej 1 ha	2
10.	Biznesplan przewiduje wykonanie inwestycji budowlanej	2
11.	Biznesplan przewiduje udział w szkoleniach (0,5 pkt.) i/lub korzystanie z usług doradczych (0,5 pkt.)	2
12.	Przygotowywanie produktów wytworzonych w gospodarstwie do sprzedaży	1
13.	Udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych	2
14.	Przetwórstwo produktów wytwarzanych w gospodarstwie;	2
15.	Udział zbóż w strukturze zasiewów - nie większy niż 66%	0,5
16.	Przygotowanie i stosowanie planu nawozowego	2
17.	Inwestycje w zakresie ochrony środowiska i klimatu	maks.5
18.	Wdrożenie innowacji w zakresie: postępu biologicznego, organizacji produkcji, nowoczesnych technologii czy innowacyjnego produktu	maks.2
19.	Różnica wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo a młodym rolnikiem - w przedziale 15-25 lat	1
20.	Różnica wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo a młodym rolnikiem - powyżej 25 lat	2
21.	Przejęcie gospodarstwa lub kilku gospodarstw w całości	3
Maksymalna możliwa liczba punktów		37
Minimalna możliwa liczba punktów		15

Źródło: Rozporządzenie..., Dz.U. 2015, poz. 982

Na skończenie dodatkowej szkoły (jeżeli sytuacja go dotyczy!) rolnik ma 3 lata od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy. Za wystarczające kwalifikacje rolnicze będą uznawane min.:

- wykształcenie rolnicze: wyższe, średnie lub zasadnicze zawodowe wraz z 3-letnim stażem pracy w rolnictwie,
- wykształcenie wyższe lub średnie nierolnicze uzupełnione dodatkowo 3-letnim lub 4-letnim stażem pracy w rolnictwie,
- tytuł zawodowy, tytuł wykwalifikowanego robotnika lub mistrza w zawodzie rolniczym i dodatkowo 3-letni staż pracy w rolnictwie,

Do stażu będzie można zaliczyć okres, kiedy rolnik podlegał ubezpieczeniu w pełnym zakresie w KRUS jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik, okres odbywania staży czy to w Polsce, czy za granicą, a tak-

że okres pracy na stanowisku związanym z produkcją rolną zarówno w Polsce, jak i za granicą (oczywiście, jeżeli można to udokumentować, np. umową o pracę). Trzeba także pamiętać, że do kwalifikacji rolniczych zaliczany jest jedynie okres stażu liczony do dnia złożenia wniosku o premię i taki wymóg zapewne dyskwalifikuje na starcie osoby, które nie posiadają stażu pracy w rolnictwie pomimo zadeklarowania uzupełnienia wykształcenia w ciągu 3 lat.

Prowadzenie uproszczonej rachunkowości rolnej

Rolnicy, którzy skorzystają z premii będą musieli przez 5 lat od jej wypłaty prowadzić ewidencję przychodów i rozchodów w gospodarstwie. Podobnie

zresztą ma być w innych działaniach z nowego PROW, tj. w modernizacji gospodarstw rolnych czy pomocy na restrukturyzację małych gospodarstw. W rozporządzeniu odnośnie pomocy dla młodych rolników resort ostatecznie rozwiął wszystkie wątpliwości z tym związane, publikując wzór i zasady prowadzenia tejże ewidencji. Z technicznego punktu widzenia, prowadzenie tej ewidencji ma sprowadzać się do wypełniania kart ewidencyjnych według podanego wzoru. Natomiast o ile sama karta ewidencyjna nie wydaje się być skomplikowana, o tyle reguły jej prowadzenia wydają się być dość rygorystyczne. Wymaga się np. aby każdemu zapisowi towarzyszył dokument potwierdzający dokonanie danej operacji.

Tak więc w przypadku rolników rozliczających VAT na zasadach ogólnych nie będzie to problemem, to tak naprawdę nie wiadomo, jak trzeba będzie dokumentować chociażby sprzedaż czy zakup zboża przez rolnika ryczałtowego na rzecz innego rolnika ryczałtowego. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku sprzedaży na targowiskach. Tutaj też trudno zebrać dokumenty księgowo, potwierdzające taką sprzedaż. Miejmy nadzieję, że wątpliwości zostaną przez resort rolnictwa jednoznacznie rozstrzygnięte, a nie pozostawione do indywidualnej interpretacji urzędników ARiMR [Ignaczewski 2015c].

Rola rolnictwa ekologicznego w działaniu Premie dla młodych rolników

Niewątpliwie pozytywnym aspektem jest istotna rola rolnictwa ekologicznego w procedurze przyznania premii i kwalifikowalności do tego działania pomocowego. Paradoksalnie można powiedzieć, że bez ekologii (która ma aż 4 punkty, co przedstawia tabela 3) bardzo trudno jest uzbierać te minimum 15 punktów, aby znaleźć się na liście wniosków do uzyskania dofinansowania. Młody rolnik chcąc uzyskać wyższą ocenę punktową za wniosek, może zobowiązać się do uczestnictwa w unijnym systemie jakości, w tym rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, s. 1, z późn.zm.). Według mojej oceny jest to słuszny kierunek, zwłaszcza w powiązaniu go z gospodarowaniem nastawionym na dodatkowe źródła dochodu w gospodarstwie związanym z przygotowaniem produktów wytworzonych w gospodarstwie do sprzedaży oraz przetwórstwa produktów wytwarzanych w gospodarstwie. Jest to zapewne dobre połączenie z produkcją ekologiczną i zbywaniem z gospodarstwa ostatecznie produktów w nim wytworzonych właśnie w takiej jakości.

Zobowiązania beneficjenta

Po otrzymaniu decyzji o przyznaniu pomocy finansowej młody rolnik decyduje się jednocześnie na następujące niżej wymienione zobowiązania:

- prowadzenie jako kierujący gospodarstwem, którego rozwoju dotyczy biznesplan, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- spełnienie wymagań odnośnie rolnika aktywnego zawodowo, w terminie 18 miesięcy od dnia nabycia lub wejścia w posiadanie gospodarstwa, i spełniania ich co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- spełnienie warunku, aby gospodarstwo nie stanowiło przedmiotu współwłasności lub współposiadania, z wyłączeniem małżeńskiej wspólności majątkowej i wspólnot gruntowych;
- zrealizowanie biznesplanu w przewidzianym terminie, lecz nie później niż do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy tj. głównie prowadzenie gospodarstwa zgodnie ze strukturą produkcji, zrealizowanie działań dotyczących planowanych inwestycji w środki trwałe, zróżnicowania środowiskowego w zakresie nawożenia, obsady zwierząt, struktury zasiewów osiągnięcie celów pośrednich i końcowych, osiągnięcie wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa o przynajmniej 10% i utrzymanie tego wzrostu przynajmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty;
- uzupełnienie wykształcenia w okresie 36 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy, jeżeli taka sytuacja dotyczy młodego rolnika;
- podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników jako rolnik z mocy ustawy i w pełnym zakresie przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia wypłaty pierwszej raty;
- prowadzenie uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty;
- prowadzenie działań, z tytułu których przyznano punkty, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty;
- umożliwianie przeprowadzenia przez uprawnione podmioty kontroli na miejscu lub kontroli dokumentów (dotyczy głównie ARiMR);
- przechowywanie dokumentów związanych z „premią”, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty;
- udostępnianie uprawnionym podmiotom informacji niezbędnych do monitorowania i ewaluacji programu.

Tabela 4. Liczba złożonych wniosków oraz kwota wnioskowana narastająco, według stanu na dzień 15.11.2015 r.

Lp.	Oddział Regionalny	Złożone wnioski o przyznanie pomocy	
		Liczba wniosków	Wnioskowana kwota [PLN]
1.	Dolnośląski	82	8 200 000,00
2.	Kujawsko-Pomorski	211	21 100 000,00
3.	Lubelski	320	32 000 000,00
4.	Lubuski	29	2 900 000,00
5.	Łódzki	288	28 800 000,00
6.	Małopolski	144	14 400 000,00
7.	Mazowiecki	671	67 100 000,00
8.	Opolski	70	7 000 000,00
9.	Podkarpacki	68	6 800 000,00
10.	Podlaski	296	29 600 000,00
11.	Pomorski	131	13 100 000,00
12.	Śląski	51	5 100 000,00
13.	Świętokrzyski	235	23 500 000,00
14.	Warmińsko-Mazurski	163	16 300 000,00
15.	Wielkopolski	476	47 600 000,00
16.	Zachodniopomorski	81	8 100 000,00
Polska		3316	331 600 000,00

Źródło: Centrala ARiMR, za pośrednictwem OR w Krakowie

Podsumowanie

Trwający przez miesiąc, tj. do dnia 16 września br. nabór wniosków o premie dla młodych rolników pokazał „urzędniczy bałagan” w przygotowaniu nowego PROW. Zaskakująca była też niewielka liczba złożonych wniosków w kraju w poszczególnych województwach (tabela 4), w tym również w województwie małopolskim, z podziałem na poszczególne powiaty, co przedstawia tabela 5. Najwięcej wniosków „młodzi rolnicy” złożyli w województwach mazowieckim i wielkopolskim, najmniej natomiast w województwie śląskim i podkarpackim.

W tegorocznym naborze zarejestrowanych było zaledwie 3316 wniosków w całym kraju (dla porównania w 2014 roku było ich ponad 23 tys.). W województwie małopolskim rolnicy złożyli zaledwie 144 wnioski na łączną kwotę około 14,4 mln złotych. Były powiaty w województwie małopolskim, w których ARiMR nie przyjęła żadnego wniosku, tj. myślenicki i tatrzański. Czyżby ubyło od tego czasu młodych rolników? Pewnie nie, a przyczyną takiego stanu rzeczy jest

Tabela 5. Liczba złożonych wniosków oraz kwota wnioskowana narastająco, według stanu na dzień 15.11.2015 r. w woj. małopolskim

Lp.	Biuro Powiatowe	Złożone wnioski o przyznanie pomocy	
		Liczba wniosków	Wnioskowana kwota [PLN]
99.	BP Bochnia	2	200 000,00
100.	BP Brzesko	2	200 000,00
101.	BP Chrzanów	1	100 000,00
102.	BP Dąbrowa Tarnowska	10	1 000 000,00
103.	BP Gorlice	8	800 000,00
104.	BP Kraków	21	2 100 000,00
105.	BP Limanowa	6	600 000,00
106.	BP Miechów	32	3 200 000,00
107.	BP Myślenice	0	0,00
108.	BP Nowy Sącz	9	900 000,00
109.	BP Nowy Targ	7	700 000,00
110.	BP Olkusz	3	300 000,00
111.	BP Oświęcim	2	200 000,00
112.	BP Proszowice	28	2 800 000,00
113.	BP Sucha Beskidzka	1	100 000,00
114.	BP Tarnów	7	700 000,00
115.	BP Zakopane	0	0,00
116.	BP Wadowice	3	300 000,00
117.	BP Wieliczka	2	200 000,00
6.	Małopolski	144	14 400 000,00

Źródło: Centrala ARiMR, za pośrednictwem OR w Krakowie

zapewne wyjątkowa kumulacja nielogicznych i niejasnych przepisów, ignorancja twórców program, którzy chyba nie wyciągnęli żadnych wniosków z poprzednich edycji programu i oczywiście fatalna dokumentacja – szczególnie biznesplan. Ten dokument został udostępniony rolnikom i doradcom w formie małej aplikacji, która ma prowadzić za rękę wypełniającego, tak by nie popełniał błędów. Jak się okazało występowaly spore problemy w działalności aplikacji, choć ogólnie patrząc wydaje się, że ujednolicenie biznesplanów, co ma miejsce w przypadku tego działania jak również „modernizacji gospodarstw rolnych” (nabór odbył się na przełomie października i listopada br.) oraz zapewne w przyszłości w działaniu „restrukturyzacja małych gospodarstw” jest według mojej oceny bardzo słusznym rozwiązaniem.

Problemem jest również interpretacja niejasnych przepisów np. w kwestii przyznawania punktów za spełnienie określonych kryteriów. Wiele kwestii będzie

ocenianych subiektywnie (np. innowacje), inne nie mają szczegółowych wytycznych, tj. za co punkty się należą, a za co nie. Wbrew pozorom to bardzo istotne, bo żeby otrzymać premię trzeba zbierać przynajmniej 15 punktów w rankingu. Ponadto, jeżeli kandydat nie ma wyższego wykształcenia rolniczego i bardzo dużego gospodarstwa, to na pewno nie jest to łatwe. Niekorzystny jest również dla młodych rolników obowiązek nabycia przynajmniej 1 ha ziemi w okresie „urządzenia gospodarstwa”. Jeżeli w naborze dany wnioskodawca nie otrzyma z różnych powodów (stojących czasem po stronie rolnika, ale też niejednokrotnie po stronie ARiMR) „premię”, nie będzie miał już drugiej szansy. Wtedy nieobiektywna ocena wniosku może przekreślić szansę na premię i to definitywnie, ponieważ w kolejnym naborze zdyskwalifikowany dziś kandydat nie będzie mógł już wystartować. A takie przypadki będą się pewnie zdarzały. Faktem jest, że już dziś chcąc wyjaśnić jakąś kwestię rolnicy i doradcy odwiedzają biura powiatowe ARiMR, agencyjną infolinię, czy ostatecznie pracowników centrali Agencji. Niestety, w większości przypadków odpowiedzi nie da się uzyskać, albo – co gorsza – spotykają się z różną interpretacją poszczególnych urzędników (ze smutkiem piszę te słowa, jako były urzędnik, z 14-letnim stażem pracy urzędniczej!).

Obiektywnie patrząc na nowy program premii dla młodych rolników, można odnieść wrażenie, że aby w nowym rozdaniu liczyć na przyznanie pomocy, trzeba będzie dużego wysiłku ze strony wnioskodawcy. Młodzi rolnicy przygotowując biznesplan będą patrzeć nie na to, co faktycznie w gospodarstwie przydałoby się zrobić i co da im wymierne korzyści, ale na to, za co można uzyskać najwięcej punktów, co pachnie trochę absurdem.

Pozytywnym jest na pewno fakt, że wnioski są składane i rozpatrywane w biurach powiatowych ARiMR właściwych ze względu na miejsce położenia gospodarstwa kandydata na młodego rolnika, a nie jak do tej pory w oddziałach regionalnych ARiMR, co pokazuje na wyjście Agencji „bliżej rolników”. Również tryb rozpatrywania wniosków według Kodeksu Postępowania Administracyjnego (KPA) wydaje się być pozytywnym.

Z powyższego wynika, że w nowym rozdaniu unijnych funduszy z PROW 2014-2020 zwiększono biurokratyczne obowiązki nakładane na korzystających z pomocy. Tak naprawdę trudno odgadnąć, jaki cel przyświecał autorom tych przepisów. Można odnieść wrażenie, że znowu nastąpił jak to się potocznie mówi tzw. „przerost formy nad treścią”. A przecież nowy PROW miał być bardziej prosty. Zresztą sama jego konstrukcja mogła świadczyć, że tak właśnie będzie. PROW 2014-2020 to 15 działań, 35 poddziałań, 42 typy operacji, podczas gdy w PROW 2007-2013 było 22 działania. Nowy szef resortu rolnictwa Krzysztof Jurgiel zadeklarował, że nie wyklucza pewnych zmian w zatwierdzonym już PROW 2014-2020, oraz, że jest procedura, która pozwala na wprowadzenie takich korekt poprzez Polskę. Na pewno zmiany takie wymagają

szerszej konsultacji i rozmów z rolniczymi organizacjami społecznymi, aby zapytać, jakich zmian tak naprawdę oczekują. Tak więc szczegóły jeszcze przed nami.

Bibliografia

Ignaczewski G. 2015a. Wiele zmian w PROW 2014-2020. *Top Agrar Polska – nowoczesne rolnictwo*, Nr 1, Polskie Wydawnictwo Rolnicze, s. 24-27.

Ignaczewski G. 2015b. Będzie trudniej o premię dla młodego rolnika. *Top Agrar Polska – nowoczesne rolnictwo*, Nr 4, PWR, s. 32-34.

Ignaczewski G. 2015c. Młody rolnik w szponach biurokracji. *Top Agrar Polska – nowoczesne rolnictwo*, Nr 6, PWR, s. 24-26.

Poradnik dla beneficjentów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (Premie dla młodych rolników)”. Warszawa 2015, wyd. MRiRW.

Prezentacja z konferencji prasowej z 18.12.2014 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Marka Sawickiego.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Broszura informacyjna, Warszawa, grudzień 2014, wyd. MRiRW.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – wersja zatwierdzona przez Komisję Europejską w dn. 12.12.2014r. (decyzja wykonawcza numer: 2014PL06RDNP001).

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 lipca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. 2015, poz.982).

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. 2015, poz. 349).

Warunki ubiegania się o „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” PROW 2014-2020 - prezentacja szkoleniowa ARiMR w Warszawie.

Support for Young Farmers – the experience of the first call

Summary: The paper describes the observations of the first call for proposals to support young farmers. The author draws attention to the not very good preparation of the RDP. Also surprising were a small number of applications submitted. There were a lot of problems in the application of electronic application for business plan building, although unification of business plan was a legitimate move. Another problem is the interpretation of the criteria for assessing applications and difficult access to officials to clarify certain issues. But the positive is the fact that the applications are submitted and considered in the county offices of Agency for Restructuration and Modernization of Agriculture competent for the location holding. Also the procedure of processing of application seems to be positive.

dr inż. Wojciech Świerk

doradca rolniczy i rolnośrodowiskowy
AGRO-INICJATYWA Doradztwo rolnicze